

І.В. Белінська, кандидат філологічних наук, асистент

Інститут журналістики Київського національного університету

імені Тараса Шевченка, м. Київ

РОЛЬ КІБЕРПРАКТИК У ФОРМУВАННІ ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Актуальність проблеми профілактики технологічних видів адиктивної поведінки стає все більш очевидною у зв'язку зі зростанням кількості Інтернет-користувачів в Україні і світі в цілому. За даними сайту Internet World Stats, станом на кінець 2018 року у світі з населенням 7 634 758 428 ос. налічувалося 4 159 440 684 інтернет-користувачів [5].

В Україні на сьогодні не існує статистичних даних щодо проблеми інтернет-залежності, оскільки цей вид залежності не виділено в окрему нозологічну форму. Однак, відповідно до даних Інституту соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України, серед українських користувачів Інтернету залежними вважаються від 2 % до 6 %, абсолютна більшість серед яких – студенти [4].

У сучасній науці активно здійснюється аналіз впливу інформаційних технологій на особистість (О. П. Белінська, В. М. Бондаровська, Т. Б. Волобуєва, О. В. Дорохов, О. Т. Марків) та підкреслюється їх роль у специфіці її функціонування, що може набувати деструктивних форм. Так, стверджується, що інформатизація суспільства призводить до віртуалізації свідомості (В. В. Брязкун, О. З. Кудашкіна, Є. В. Магда, Л. Є. Смола); порушення процесу соціалізації (Л. П. Журавльова); появи нової форми спілкування – кіберкомунікації (К. Г. Батаєва, А. А. Засекін); змін характеристик комунікативного потенціалу та стратегій життєвого планування (В. В. Посохова); прояви девіантної поведінки (Л. І. Гаврищак, С.

О. Мащак, І. І. Соловйова); психічних та поведінкових розладів (Т. Ю. Більбот, К. В. Боярова, О. І. Янкович); підвищення рівня тривожності (О. Л. Гірченко) та агресивності (О. С. Пюра); зниження соціального інтелекту (О. О. Сасько); порушень процесу формування ідентичності (В. К. Оліярник, Х. І. Турецька); зміни Его-станів (Т. С. Асланян, С. В. Олендаренко).

Т.О. Ісакова пропонує фактори виникнення та умови формування інтернет-залежності поділити на дві групи: *кібернетичні* – об’єктні умови і фактори, пов’язані із властивостями кіберсередовища; а також *індивідуально-психологічні* – суб’єктні фактори, пов’язані з демографічними характеристиками й особистісними властивостями кіберкористувачів [3].

Інтернет-залежність – це психологічний феномен, який полягає у тому, що у людини виникає нав’язливе бажання постійно перебувати у всесвітній мережі. Більш точним, на нашу думку, є визначення М.І. Дрепи, яка розглядає інтернет-залежність як «різновид технологічних адикцій, що виявляються зміщенням цілей особистості у віртуальну реальність для заповнення фрустрованих сфер реального життя» [2].

Інтернет-залежність розподіляється на залежність від ігор он-лайн; від компульсивної навігації по сайтам, пошуку у віддалених базах даних; від соціального використання інтернету (спілкування в соціальних мережах, чатах, ведення електронних щоденників); від інтернет-аукціонів, віртуальних покупок; від “кібер-сексу” (відвідування порнографічних сайтів, обговорення сексуальної тематики), хакерство, а також гаджет-адикції. Л. Гуменюк виділяє такі типи Інтернет-залежних осіб: інтернет-комунікатори, -еротомани, -агресивісти, -когнітивісти, -гемблери, -покупці [1].

Мета дослідження: дослідити, яким кіберпрактикам віддає перевагу інтернет-залежна молодь і чи корелюють певні інтернет-практики з формуваннями інтернет-залежності. **Методи дослідження:** У дослідженні

ми вивчили роль кіберпрактик у формуванні інтернет-залежності у студентської молоді. Було проанкетовано 185 студентів Київського національного університету імені Тараса Шевченка віком від 17 до 24 років з метою виявлення психологічних чинників формування інтернет-залежності у студентської молоді. Для діагностики інтернет-залежності було використано тест «Шкали Теста Чена» (CIAS) та опитувальник «Які твої Інтернет-практики?» (модифікація Н.С. Шишко, 2015).

Результати дослідження: З-поміж усіх опитаних студентів виявлено 49% схильних до інтернет-залежності; 26% зі стійкими ознаками сформованої інтернет-залежності; 24% з мінімальним ризиком розвитку інтернет-залежності; 1% без ознак інтернет-залежності. Відповіді респондентів на запитання «Як часто Ви займаєтеся такими видами діяльності в Інтернеті?» розподілилися таким чином. У не схильних до інтернет-залежності студентів (їх 1%) відповіді на питання «постійно» були дані щодо такого виду діяльності: шукаю інформацію на теми, які мене цікавлять. Відповіді на питання «часто» були дані щодо таких видів діяльності: шукаю інформацію для навчання; знаходжу і переписую музику, фільми, програми, електронні тексти; дістаю задоволення, поліпшую настрій, розважаюсь; ознайомлююся з новинами, слідкую за поточною інформацією; підтримую дружні стосунки, спілкуюся; треную потрібні навички; орієнтуюся в цінах, купляю щось, сплачую платежі; розглядаю щось красиве, милуюся чимось; слухаю музику; дивлюся фільми чи відео; поєдную кілька справ, коли перебуваю в Інтернеті, щоб зробити все швидше.

У не схильних до залежності студентів відповіді на питання «іноді» були дані щодо таких видів діяльності: користуюся соціальними мережами; читаю Інтернет-блоги та Інтернет-щоденники інших користувачів; працюю, щоб заробити грошей. Відповіді на питання «зрідка» були дані щодо таких

видів діяльності: шукаю друзів, нові знайомства; просто блукаю в мережі; заходжу в Інтернет під час виконання навчальних завдань чи в аудиторії під час пар.

Відповіді на питання «ніколи» були дані щодо таких видів діяльності: граю в онлайнві комп'ютерні ігри; веду свою сторінку або щоденник чи відеоблог; пишу в Інтернеті свої коментарі; викладаю результати власної медіа-творчості (фото, відео, аудіо-записи, анімація тощо); викладаю власні статті, відгуки, рецензії; висловлюю власну думку на спеціальних тематичних форумах; лайкаю на сторінках соціальних мереж інших Інтернет-користувачів; збираю і краще впорядковую на своїй сторінці (сайті) інформацію, яку знаходжу в Інтернеті; скидаю зайву агресію, розслабляюся; беру участь у творчому проєкті; щоб поділитися з іншими результатами своєї творчості; щоб висловити власну думку; забуваюся, поринувши у віртуальний світ, відволікаюся від проблем; коли іду чи їду кудись, по ходу паралельно роблю щось в Інтернеті; не можу просто чекати, користаюся цим часом, щоб щось зробити в Інтернеті.

Оскільки результат 1% (1 студент) не може бути репрезентативним для опису кіберпрактик студентів без ознак інтернет-залежності, ми усе-таки проаналізуємо ті види діяльності, які не здійснює ця категорія респондентів. Її не приваблюють комп'ютерні ігри, а також будь-яка мережева активність (власна та інших), інтернет не є для них засобом зняття стресу, скидання агресії або відволікання від проблем.

Висновки: студенти зі схильністю до виникнення інтернет-залежності здебільшого шукають інформацію, користуються соціальними мережами, але їх найменше приваблюють комп'ютерні ігри. Студенти зі стійким паттерном інтернет-залежності шукають інформацію для навчання; використовують інтернет для розваг – пошуку та прослуховування музики, перегляду відео,

фільмів. Цій категорії опитаних нецікаві онлайнві комп'ютерні ігри, пошук нових знайомств та участь у тематичних форумах.

Використана література:

1.Гуменюк Л. Й. Соціально-психологічні фактори інтернет-адикції / Л. Й. Гуменюк // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ, 2013. – С.10-19.

2.Дрепа М.И. Психологическая профилактика интернет-зависимости у студентов / автореф. дис. ... канд. психол. наук: спец. 19.00.05 “Социальная психология; психология социальной работы” [Электронный ресурс] / М.И.Дрепа. – 2010.

3.Ісакова Т. О.Інтернет-залежність як новий феномен сучасного світу: сутність і проблеми/ Т. О. Ісакова. – К.: НІСД, 2011. – 47 с.

4.Турецька Х.І. Особистісна ідентичність схильних до Інтернет-залежності осіб [Текст] : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05 /Турецька Х.І.; Ін-т соц. та політ. психології НАПН України. - К., 2011. - 20 с.

5.Internet World Stats. Internet usage statistics. World Internet Users and Population Stats [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.internetworldstats.com/stats.htm>